

מבט על פרשות השבוע ועל מועדי ישראל
מבעד לתיבות ולאותיות של לשון הקודש

חנן חסן

פרשת **פקוד**

צִדְקָה תִּשְׁפָּר אִתְּכֶם – בְּהַר

וסְפִרְתֶּם לְךָ שְׁבַע שָׁבֻתוֹת שָׁנִים... – האם לא די בלוח השנה/בגבאים?

פרשתנו פותחת במצוות השמיטה, "וּשְׁבַתְהָ הָאָרֶץ שְׁבַת לְה'". לאחר כל שש שנות עבודה חקלאית, "שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךְ...". יש לשמוט ולהפסיק את עבודת השדה, "וּבְשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ...". לאחר מצוות השמיטה מוזכרת מצוות היובל המבוססת על השמיטה. שנת היובל מוגדרת כשנה הבאה לאחר שבעה מחזורים רצופים של שמיטה, ומגדירה מחזור חדש, מעגל של חמישים שנה. התורה מקפידה להורות לנו על מועד שנת היובל בלשון מוזרה משהו, "וסְפִרְתֶּם לְךָ שְׁבַע שָׁבֻתוֹת שָׁנִים שְׁבַע פְּעָמִים", שאחריהן מגיעה שנת היובל.

אנו מצויים בשבוע הרביעי והאמצעי ל"סְפִירַת הָעֶמֶר". מצוה זו נזכרת בפרשה הקודמת, "וסְפִרְתֶּם לְכֶם מִמַּחֲרַת הַשְּׁבַת מִיּוֹם הִבְיָאֲכֶם אֶת עֶמֶר הַתְּנוּפֵה שְׁבַע שְׁבֻתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה". גם כאן אנו רואים ספירה מחזורית דומה לזו שבפרשתנו, אלא שהפעם הספירה היא בזעיר אנפין, במקום שנים סופרים ימים, ובמקום שמיטות, שבועות. גם לשון הציווי דומה לזו שבפרשתנו "וסְפִרְתֶּם לְכֶם", במקום "וסְפִרְתֶּם לְךָ". גמר הספירה כמו קובע את המועד של חג השבועות, הבא מייד לאחר היום הארבעים ותשעה לספירה. אך מה טיבה של סְפִירָה זו ולשם מה היא דרושה? האם לא די בכך שהתורה תאמר שלאחר שבעה שבועות מיום הבאת קורבן העומר, יחול חג השבועות, ואנו מצידנו נחשב את תאריך היעד או נסתפק כיום, בהצצה בלוח השנה? ניתן למצוא הסברים לצורך בספירה, כמו העובדה שכאשר קידשו את החודש על פי המולד של הירח, לא ניתן היה לחשב מראש את התאריך המדויק של חג השבועות (יום בחודש סיון). הסיבה לכך היא העובדה שבתוך התקופה נופלים שני ראשי חודשים (אייר וסיון), ולא ניתן היה לדעת מראש, האם החודשים הקודמים להם יהיו מלאים או חסרים (בני 29 או 30 יום). אך עדיין יש מקום לשאול, מדוע מוטלת המצוה לספור, על כל אחד מאיתנו? לא ברור לכאורה, מהי התרומה שבספירה הפרטית, שהרי כולנו מתחילים לספור באותו מועד, וממילא תניב הספירה אצל כל אחד מאיתנו את אותה התוצאה בדיוק? למה לא הוטלה הספירה על הגבאים וראשי הקהל למשל, אשר בודאי ייטיבו לספור מאיתנו? ומה באה המילה "לְכֶם", שבציווי "וסְפִרְתֶּם לְכֶם", להורות לנו?

אנו מצויים גם בחודש אייר, חודש "סנדביץ'", הנראה מלכתחילה דל וחיוור באירועים, יחסית לשכניו. לפניו מהלך בגאון חודש ניסן, ראש וראשון לחודשי השנה, הבולט בפעילות המרובה שבו, פעילות הייחודית לחג הפסח. אחריו בולט חודש סיון, בו אנו חוגגים את חג השבועות, חג מתן תורה. אך בדיקה לעומק תגלה שמכל חודשי השנה, זכה חודש זה דווקא, במצוה ייחודית לו, מצוה שאנו מקיימים בברכה בכל יום מימי חודש אייר, הלא היא "ספירת העומר". אמנם, מצוה זו חלה גם בחלק מימות החודשים ניסן וסיון, אך בהם, אין מדובר אפילו ברוב ימי החודש. בבואנו להתייחס לספירה בכלל, נצטמצם ונתמקד במצוות "סְפִירַת הָעֶמֶר" דווקא, כי באמצעותה ייקל עלינו להאיר את המושג "ספירה", לפנימיותו. נשתדל גם להציג צד אחד לפחות של הקשר שבין חודש 'אייר' ובין ספירת העומר.

על דרך הנגלה ניתן לומר, שהתקופה בה חלה ספירת העומר היא למעשה התקופה שבין יציאת מצרים לבין מעמד הר סיני. במשך ארבעים ותשעת הימים, היה על עם ישראל להתעלות ממצב נפשי של עבדים לפרעה, עד למצב של בן חורין, הבוחר מרצונו בבורא-עולם כאדונו האמיתי, ובתורתו. כל הבריאה כולה מותנית היתה מלכתחילה בהגעה לרגע זה בו תינתן התורה, כדברי הנביא ירמיהו, "אִם לֹא בְרִיתִי יוֹכֵם וְנִלְלָה חֻקוֹת שְׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי". הספירה כאן היא במשמעות של יצירת רצף, דרך מרוצפת שניתן ללכת עליה, ריצוף הדרך שממזרים הירודה ועד להר האלוקים, הר סיני. הספירה עוזרת לנו להמשיך ולהיות מקושרים אל המטרה, מבלי להתנתק מהיעד. כל יום אינו יום בפני עצמו, אלא מרצפת, קטע בדרך העולה להר-סיני. ולא די בחשיבה, יש להביא זאת לידי ביטוי במעשה, באמירה הקושרת ומחברת יותר כדברי חז"ל "עֲקִימַת שִׁפְתָיו הוֹוֵי מַעֲשֵׂה". כלומר שחיתוך הדיבור בשפתיו למשל, הוא בגדר עשייה בגשמי, המשפיעה ומקרבת את האדם גם ברוחני. ומכיוון שמידי שנה באותם המועדים (לפי הלוח העברי), שבות ופוקדות אותנו אותן הארות רוחניות של אז, אנו שבים ויוצאים לאותו מסע של ספירה, של עלייה רוחנית לקראת קבלת התורה מחדש, אלא שהפעם נזכה לרמה גבוהה יותר. אנו מצויים בטבעת הבאה בספיראלה, בדרך העולה אל הפסגה.

למה שלא נספור את העומר "לאחור"?

כפי שהזכרנו, עניינה של הַסְפִירָה הוא התקדמות לקראת מועד מסוים או לעבר מקום אליו אנו נוסעים, לקראת יעד רוחני שהצבנו לעצמנו. אך במציאות אנו נתקלים למעשה גם בתופעה שכיהה של "ספירה לאחור", כמו אצל חיילים המייחלים לסיום שירותם הצבאי ובמיוחד אצל אסירים הסופרים את הימים, ואחר כך אפילו את הרגעים, שנתרו להם עד לשחרור. מה עומד בבסיסם של שני הכיוונים הפוכים לספירה, ומדוע עם ישראל אינו "סופר לאחור" את הימים עד לרגע הנכסף של מעמד הר סיני, בו יזכה לקבל את התורה? שהרי לכאורה, צורה זו של ספירה מיטיבה להביע את מידת ההתקרבות אל היעד הנכסף, בהבליטה את המרחק הקטן והולך מידי יום, המרחק שבינינו ובין המטרה?

על דרך הפנימיות והחסידות, פעולת הַסְפִירָה היא הארה רוחנית של כל הקורה לנו ושל כל השובב אותנו ברגע מסוים. המקור להבנה זו נמצא בפסוק המתייחס לעלייתם ה"חלקית" של משה ואהרן ושבעים הזקנים להר סיני להשתחוות מרחוק, "וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלֵיוּ כַּמַּעֲשֵׂה לְבַנְתֵּי הַסַּפִּיר וּכְעָצֵם הַשְּׁמַיִם לְטֹהַר". סְפִירָה היא בעצם עבודה רוחנית של זיכור המציאות, של ה"לבנתה". ה"סְפִירָה לאחור" לעומת זאת, בנויה על דרך השלילה. מדובר במי שאינו מסוגל

לסבול את העובדה שצריך לחלוף פרק זמן מסוים עד שיגיע הרגע הנכסף, השלב הבא, אליו הוא נושא את עינו. ממילא, לבו ומוחו אינם נתונים כלל למקום ולזמן בהם הוא נתון. הוא אינו חי את הרגע, אלא "מפנטז" לעצמו את האושר הצפוי לו "ברגע שאחרי". וכאשר מגיע אותו הרגע, תוך פרק זמן קצר מתגלה שהמצב החדש בנוי על יסודות רעועים או שלא בנוי לו יסודות בכלל. ואז הוא שב ומציב לעצמו יעד חדש, עליו הוא נועל את עצמו. אולי ניתן לומר על אדם כזה שאינו חי את המציאות אפילו לרגע. בהקבלה, על דרך המעשה, ניתן לומר שהאסיר שבדוגמא, לא הכין את עצמו לרגע בו יצא לחופשי. בנפשו הוא עדיין אסיר מכיוון שלא פעל לשיקום עצמו. וכמו שהסטטיסטיקה מלמדת, רוב האסירים המשתחררים חוזרים תוך פרק זמן קצר יחסית, אל מאחורי סורג ובריח. כשהם בכלא הם "חיים" את החופש, אך בצאתם אל החופש, הם אינם יודעים כיצד להתמודד אתו.

גם ב**סְפִירָה** על דרך החיוב, אנו מודעים למטרה אליה אנו שואפים להגיע, אך עם זאת ברור לנו, שכדי שנוכל להגיע אליה באמת, עלינו להתחבר אל הרגע הנוכחי, ל**חיות** אותו, לטעת בו **חיות**, ובכך להציב אותו כנדבך חשוב בבניין היעד אותו אנו בונים. הספירה היא על דרך החיות, הארה של כל רגע, בכל מקום בו אנו מצויים, מכיוון שצפונים בהם, בעבורנו, אורות מיוחדים שעלינו לגלות ע"י הסרת הכיסוי המסתיר אותם. לדוגמא, אם האסיר יחליט מרצונו החופשי, לקבל את עובדת היותו אסיר וינסה להפיק מכל רגע בכלא את המיטב שבו (תרתי משמע), כולל היערכות לקראת "הרגע שאחרי", כי אז, ייקל עליו לכשישתחרר, לחיות בחוץ את החיים שבנה מבפנים. רמז לתהליך ניתן למצוא בצירוף "**סְפִירַת העֵמֶר**". קרבן **העֵמֶר** הוא **משעורים** המשמשים "מאכל **בהמה**", דבר המרמז על מצבנו הירוד בראשית התהליך. בתום הספירה אנו מקריבים את "שתי הלחם" העשויים **מחיטה**, מאכל אדם, הרומז על מצבנו המתוקן.

כחלק מתהליך הקרבת העומר, התורה מצווה "**וְהִנִּיף אֶת הָעֹמֶר לִפְנֵי ה' לְרִצְוֹנְכֶם מִמִּחֲרַת הַשִּׁבֹּת לַיָּמִינוּ הַכֹּהֵן**". מקור המילה '**תְּנוּפָה**' בא מפעולת הניפוי של הקמח, הנעשית ע"י הולכה והבאה של הנפה לארבע רוחות השמים, מעלה ומטה. ואכן, כפי שאומרים חז"ל, עבר הקמח של קורבן העומר, ניפוי בשלוש עשרה נפות (רמות שונות של ניפוי), עד שהפך להיות נקי ואחיד, בעל מרקם אחד (אחד=13 בגימטריה). כוונת התנופה אף הם כמו מרמזים על כל המקומות במרחב, שהאדם עשוי להימצא בהם. ועדיין, כל מקום כזה, גם השפל שבשפלים, יכול לשמש כמנוף לעליה רוחנית, כאשר האדם מאמין בכך שיש במקום זה משהו טוב, אותו יוכל לקחת עמו משם. **ההנפה** כפי שמדייק הפסוק, היא "**לִפְנֵי ה'**", לכיוון **הפנימיות** שבמצב, מבלי לתת לצורה החיצונית להשפיע. רמז ל"בעיית החיצוניות" ניתן אולי למצוא במילה '**עֵמֶר**', כאשר מחלקים אותה במתכונת **ע-מר**. האות **ע'** מרמזת על העין המייצגת את הראייה הגשמית, שמבחינתה המצב הוא **מר**, לכאורה. ואז כפי שאומר הכתוב, "**לְרִצְוֹנְכֶם**", על פי רצונכם, הדבר תלוי בכם, בנכונותכם לקבל את המצב הקיים ולהאמין שבאמצעותו, בהתחברות אל הטוב שבו, ניתן להמתיק את המרירות, ואף לקבל **תְּנוּפָה** לעבר מצב טוב בהרבה.

אחד מהתוצרים של פעולת הספירה הוא התואר '**סְפִיר**'. תואר שבה לציין מיעוט מספרי, כמו בביטוי "רגעים **סְפִירִים**". כאשר אנו סופרים משהו, הדבר כמו מעיד על חשיבותו. ככל שמספר הפריטים בריכוז מסוים גדל, כך חל פיחות בערכו של כל פריט. טעות בספירה של פריט או שניים במקרה זה, היא עניין של מה בכך, אינה מעלה ואינה מורידה. אך כאשר מדובר ביהלומים יקרי ערך למשל, שמספרם צנוע, אנו מקפידים על פעולת הספירה ונותנים מקום וזמן לכל אחד מהיהלומים. הספירה במקרה זה, אפילו מסיבה נחת רוח לבעלים, כי היא מאפשרת לו לראות במוחש, לחוש את האוצר שבידיו. בדומה לבעל היהלומים, כך גם עלינו לראות את יחידות הזמן, את הרגעים החולפים כיהלומים, שאם לא נספור אותם, הם ילכו לאיבוד. לעומת זאת, שימוש נכון בהם, ניצולם לטובה, יהפוך אותם ל"רגעים **סְפִירִים**" שניתן להעביר אחר כך אל הכספת. כעת יכולים אנו גם לגלות קשר בין **הסְפִירָה** ובין שמה של פרשתנו - "**בְּהַר**". שם הפרשה כמו רומז לשורש **ב.ה.ר** שעניינו **בהירות והבהרה**, דהיינו תוספת **אור והארה**.

אם נחפש אחר פעולת **הסְפִירָה** הראשונה בתורה, נגלה שהיא היתה אמורה להיעשות ע"י אברהם אבינו, ככתוב "וַיִּצְא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר תְּבַטְּנָה הַשָּׁמַיְמָה וַיִּסְפֹּר הַכּוֹכָבִים...". הלילה חשוך מטבעו, ככתוב במעשה הבריאה, "**וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה**", אך הקב"ה גם תלה ברקיע השמים ירח וכוכבים כדי להאיר את החשיכה. מי שמאמין שבכל חשיכה ניתן למצוא אורות אלוקיים חבויים, יחפש אחריהם וימצא. הוא יגלה למשל שניתן לנווט את דרכו באמצעותם, ובדורנו אף פותחו מכשירים להגברת אור הכוכבים. הקב"ה כמו רומז לאברהם שיבדוק וימצא שהוא יכול "**להאיר**" את הכוכבים. הכוכבים הם דוגמא לנבראים ש"**מספרם**" גדל והולך לאורך ההיסטוריה, והאסטרונומים עדיין מגלים עוד ועוד כוכבים. כך, כאשר האדם מחפש את האור שבזולת, או במציאות, הוא זוכה לגלות עוד ניצוץ ועוד אחד, עד בלי סוף. מוֹרְשָׁה בידנו מאברהם אבינו, "**וַיִּסְפֹּר הַכּוֹכָבִים**", שה**סְפִירָה**, החיפוש אחר הארה, היא זו שמאירה. רמז נוסף לכך בחלוקת המילה **עֵמֶר** לשתיים **ע-מר**. האות **ע'** מייצגת את העין, את הראייה המוגבלת, ואילו למילה **מר** יש גם משמעות של טיפה. עלינו לספור את **העֵמֶר** ולגלות את האור האינסופי שבטיפה, להסיר את המגבלה של האות **ע'**, של **העור** המכסה על **האור**. עתה נוכל גם להבין את העובדה שכל הימים בחודש **אייר**, שייכים ל**סְפִירָה**. השם **אייר** פשוט **מואר**, ושורשו **אור** (**אייר=איר**).

דבר חסידות

חסידים הראשונים אמרו: כיצד ניתן להבחין בין עצבות (שלילית ואסורה) למרירות (כשרה ומועילה)? לפי ה"בכ"ן" (התוצאה בפועל) של הדברים. לאחר עצבות – הולכים לישון; לאחר מרירות – מתיישבים ללמוד. (מפי השמועה)

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות, במייל או במסרון, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.